

VOORAF

Dick de Jong

Het doel van Boerderij & Erf is het behoud van de karakteristieke boerenhofsteden. Die zijn bepalend voor het landschap van de stichting. Er is al jaren spanning met een groot deel van de samenleving vanwege de natuur, stikstof en meer. Een ander spanningsveld dat meer invloed gaat krijgen is de economie. Het landschap verandert. Dat heeft alles te maken met de rijkdom waarin we ons met elkaar bevinden. Die rijkdom geeft de mens het gevoel dat we daarin moeten meegroeien. Met geld kun je namelijk geld maken. En dat gaat nogal eens ten koste van het landschap. Door de ontwikkeling en uitbreiding van bestaande en de aanleg van nieuwe bedrijfsterreinen, het bouwen van nieuwe woonwijken en nog veel meer. Die benodigde ruimte wordt afgesnoept van wat ons nog uit het verleden aan landschap rest. Dat wordt steeds minder. Elk jaar leveren we in. En dat proces zet zich door.

UITREIKING PLUIMEN

Regelmatig reikt de Stichting Boerderij & Erf AKV 'de pluim' uit. Hiermee waardeert de stichting buitengewone prestaties van boerderijeigenaren voor behoud en instandhouding van boerderijen, bijgebouwen en erven. Het landschap van het werkgebied van de stichting wordt voor een groot deel bepaald door de dijk- en polderlinten met boerderijen. Boerderij & Erf adviseert eigenaren bij restauratie en herbestemming en assisteert bij vergunning- en subsidieaanvragen.

Dit bevordert het behoud en het duurzame gebruik van het agrarisch erfgoed. De restauratiepluim voor de totaalrestauratie gaat naar de familie Van der Vlist die samen met architect en aannemer de boerderij Neerpolderseweg 45 te Giessenburg restaureerde tot een beeldbepalende en comfortabele woonboerderij. Hierbij bleef het uiterlijk in stand en zijn in het interieur tal van authentieke onderdelen behouden.

Neerpolderseweg 45, Giessenburg

De pluim voor de restauratie en herbestemming van een bijgebouw gaat naar de familie Geels uit Hei- en Boeicop. Zij lieten de historische hooiberg achter de boerderij Hei- en Boeicopseweg 40 restaureren. Hooibergen zijn - vooral voor de Vijfheerenlanden - kenmerkende agrarische bijgebouwen, toonbeelden van de agrarische efficiency uit het verleden.

De pluim voor de instandhouding van een boeren erf gaat naar de familie De Jong, West Vlisterdijk 30 te Vlist. Dit boerderijensemble kent een traditionele en streekeigen opzet, gedomineerd door een beeldbepalende hooiberg die nog agrarisch in gebruik is, waarbij vooral het continueren van het oorspronkelijke en traditionele gebruik in beeld is.

De pluimen zijn rond open monumentendag uitgereikt aan de eigenaren van de panden. Hierbij behoort een bordje voor aan de gevel, zodat iedereen kan zien dat aan dat object een pluim is toegekend. Op deze manier wil Boerderij & Erf bijdragen aan het behoud, de instandhouding en de ontwikkeling van de beeldbepalende streekeigen bebouwing in het werkgebied.

LANDBOUWMECHANISATIE

De opkomende landbouwmeehanisatie kon niet voorkomen dat er geen ongelukken meer gebeurden. Voordien raakten paarden in een sloot, wat een heel gedoe gaf. Na de komst van allerlei machinerie waren de ongelukken van heel andere aard.

HOOIBROEI

Vuur kan op verschillende manieren de berg bereiken: door brandstichting, blikseminslag en hooibroei. De laatste is verreweg de belangrijkste veroorzaker van brand. Veel hooibergen zijn zo aan hun eind gekomen en namen niet zelden de hele boerderij in de vlammen mee. Om hooibroei te voorkomen, moet het hooi goed droog de berg in, liefst ook niet te veel in een keer. Vroeger werd wel zout in de berg gestrooid of kunstmest. De stikstof hierin neemt de zuurstof weg voor de bacteriën die broei veroorzaken. Om het hooi te beluchten en te drogen, werd vaak een ventilatieschacht in het midden uitgespaard door een melkbus of ijzeren pijp mee omhoog te trekken tijdens het vullen. Later kwamen elektrisch aangedreven ventilatoren op de markt.

Boeren controleerden de temperatuur in de berg met hooibroeimeters. Dit waren lange staven met een thermometer erin. Ook kon je met een hooitrekker, een stok

met ijzeren punt en aan het eind en voorzien van een weerhaak, een beetje hooi uit de berg trekken om te bekijken. Tegenwoordig komen verzekeringsmaatschappijen langs met een metertje en een sonde.

Hooibroei geeft een speciale geur. Om de precieze plek van de broei op te sporen, liep men langs de berg te snuffelen. Als er broei dreigde, moest de berg snel uit elkaar worden getrokken. Worden omgezet, heet dat. Dat is het geval als het hooi een temperatuur van ongeveer 80° Celsius heeft bereikt. Het omzetten van de berg was een warm en gevaarlijk werk, want door de toevoer van zuurstof kon de hele boel alsnog in brand vliegen. Vooral voor de persoon die daarbij in de berg stond, was het zwaar.

Niet zelden waren het steeds dezelfde boeren die hooibroei hadden; meestal waren zij te haastig geweest met het binnenhalen van het hooi. De berg staat op een verkeerde trek', werd ook wel gezegd.

Broei kwam zeer veel voor en er zijn maar weinig boeren die er helemaal van gevrijwaard zijn gebleven. Omdat hooibergen veel brandgevaar opleverden, werden ze nogal eens uit de dorpskernen geweerd en aan de rand ervan geplaatst.

Hooibroeimeter

VERSLAG VOORJAARSBIJEENKOMST 2026

21.04.2026 in Goudriaan - 37 aanwezigen.

Opening Voorzitter Arie Bassa opent de vergadering, heet allen welkom, refereert aan het TV-programma Koppen zonder Kijken en benoemt de subsidie van Stadsboerderij Vredebest vanuit het Boerderijenfonds.

Mededelingen Secretaris Paul Eikelenboom meldt 12 afwezigen met kennisgeving.

Verslag laatstgehouden bijeenkomst 18.11.2025 Inhoudelijk zijn er geen vragen of opmerkingen en wordt het verslag onder dankzegging aan de samensteller vastgesteld.

Jaarverslag activiteiten Stichting 2025 Arie wijst op de Stichting Alblasserwaard750, die op de website te volgen is en waar onze stichting ook een inbreng zal hebben. Daarnaast is er subsidie mogelijk vanuit onze stichting, bij een eerste aanvraag bij bureau Helsdingen.

Verslag financiën Penningmeester Koos Timmer geeft een uitgebreide toelichting op de cijfers. Door een klein nadelig saldo van € 1.415,67 is het eigen vermogen teruggelopen naar € 55.061,85. Ook meldt Koos dat er vier aanvragen voor adviezen door Bureau Helsdingen zijn gesubsidieerd à € 250,00.

Bestuursbenoeming Secretaris Paul Eikelenboom heeft aangegeven zijn functie te willen neerleggen, die hij sinds 2012 heeft vervuld. Hij wordt bedankt voor het vele werk. Zo onderhield hij naast het gebruikelijke secretariatswerk ook de website, die hij actueel steeds bijwerkte, waaronder het plaatsen van foto's van alle ± 2.700 boerderijen in ons gebied en vertegenwoordigde hij samen met de voorzitter de stichting in diverse overlegorganen. Arie is verheugd te kunnen melden dat er inmiddels een opvolger is gevonden. Dit is Marjolijn van der Wal-van den Berg, helaas nu niet aanwezig. Marjolijn draait al een klein jaar bij de bestuursvergaderingen mee en verzorgt sindsdien de notulen. Ieder is akkoord met de benoeming.

Gemeentelijke monumenten Molenlanden Dick de Jong geeft een toelichting op het gemeentelijk beleid voor de herijking van de Gemeentelijke Monumenten. Begin deze maand is een bijeenkomst geweest, waaruit bleek dat de communicatie van de gemeente richting de eigenaren/bewoners van panden, die van de lijst van afgevoerd of juist hierop zijn geplaatst nogal te wensen overliet. Onze stichting heeft zich vooral sterk gemaakt voor de beeldbepalende boerderijen, zodat we hier ook in de toekomst van kunnen genieten. Ook meldt Dick nog enkele activiteiten in het kader van Alblasserwaard750, zoals het organiseren van fietsroutes en het ontwerpen van een (digitale) maquette, waarin de geschiedenis van de Alblasserwaard te volgen is.

Ideeën najaarsexcursie oktober 2026 Er is een suggestie ontvangen voor een rit door de Bommelerwaard. Arie Bassa noemt enkele dorpen, waarin boerderijen te bezichtigen zijn. Hij zal dit verder uitwerken.

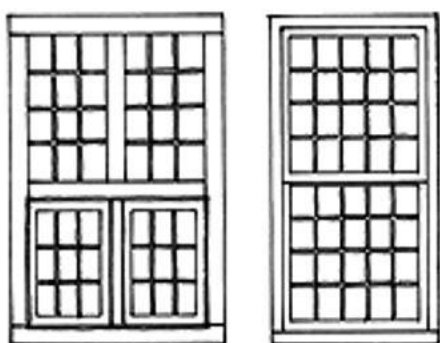
Rondvraag Floor de Gier vraagt welke op dit moment de provinciale monumenten in onze regio zijn. Deze zijn er nauwelijks, alleen de provincies Noord-Holland en Drenthe hebben daarin een beleid. Bram Baas vult nog aan dat de gemeente bij een Rijksmonument een sloopvergunning kan afgeven, maar dat je dit in een bezwaarprocedure kunt tegenhouden.

Presentatie Jop de Jong, lid van de Commissie van Advies en Voorlichting, vertelt over zijn werk bij de Stichting Hendrick de Keyzer, waarbij hij beelden van prachtige monumenten toont.

Sluiting door de voorzitter Jop wordt bedankt voor zijn boeiende presentatie en ook alle aanwezigen voor zijn of haar aanwezigheid en bijdrage. Hij bedankt Paul nog eens en laat dit vergezeld gaan van het fraaie boek 'Binnen bij Boerderijen' en een mooi boeket, waarna Paul alle aanwezigen, ook die verhinderd zijn, bedankt voor de fijne contacten en de prettige samenwerking.

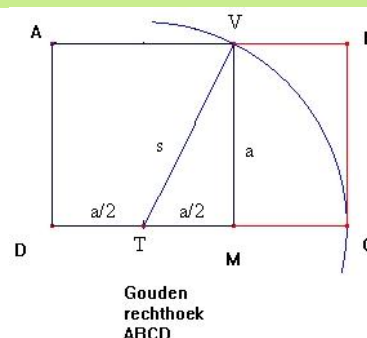
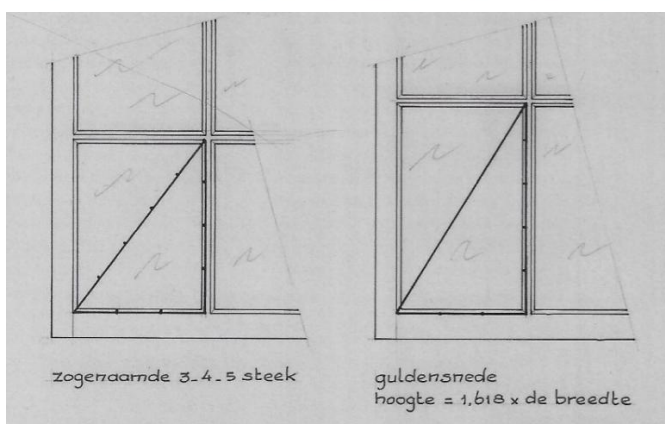

DE GULDEN SNEDE

Zo wordt de juiste verdeling in hoogte en breedte genoemd van de ramen in kleine ruitjes, die door roeden zijn gescheiden. Dit moest omdat men vroeger niet in staat was om grote ruiten te maken. Hoe ouder de ruit, hoe kleiner. De oudste roederamen hadden nagenoeg vierkante ruitjes, die iets hoger waren dan breed. Bij de later gehanteerde gemiddelde verhouding is de hoogte 1,4 maal de breedte. Dit noemt men de zogenaamde 3-4-5 steek. In de 19^e eeuw wordt bij de drie-deling van het raam de hoogte nog wat groter, ongeveer 1,6 maal de breedte. Dit benadert de gulden snede. Dat is de 'gouden verhouding' van onder andere rechthoeken. De hoogte is hierbij 1,618 maal de breedte. Rekenkundig kan dit als volgt worden berekend: $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} \times$ de wortel uit 5.

Helaas weet een moderne timmerman of aannemer dit niet en maakt hij met een timmermansoog en wat geluk na wat hij moet vervangen. Soms maakt hij gewoon wat hem het beste, het gemakkelijkste of het goedkoopste lijkt.

De in rood opgenomen tekst hiernaast en de daaronder staande tekening komt uit het boek 'De Boerderij het behouden waard', dat is samengesteld door Meine Mollema, terwijl het fotowerk voor rekening kwam van Rien van der Toren. Een schitterend boekwerk met veel informatie voor iedereen die zijn karakteristieke pand wil gaan verbouwen of verduurzamen. Met heel veel bruikbare tips.

Volgens de wetenschap bevat 'de gulden snede' twee delen in de verhouding 8:5 (exacter is het 1,618:1). Over de gulden snede wordt in de architectuur vooral gesproken als men de verdeling van bouwdeelen in de verhouding 8:5 toepast, wat visueel een evenwichtiger beeld geeft.

KOETJESREEP

Dat de naam Koetjesreep zowel bij jong als oud een belletje doet rinkelen, is geen toeval. Al sinds de tweede helft van de vorige eeuw is het reepje ingeburgerd in Nederland en Vlaanderen. Als onderdeel van onze cultuur en favoriet van velen. De iconische koe en de blauwe kleur roepen

blijde herinneringen op bij ouders, grootouders en jawel, ook bij kinderen. Een reepje voor iedereen dus. Ideaal om te delen!

De Koetjesreep ontstond rond 1930 in Nederland, bedacht door de Koninklijke Fabrieken Pette-Boon uit Wormerveer, en staat sindsdien bekend om zijn blauwe wikkel en het ontbreken van echte cacaoboter. De reep stamt uit de crisisjaren als een goedkoper alternatief voor echte chocolade, omdat velen dat niet konden betalen. De reep bestaat uit cacaofantasie en bevat minder dan 35% cacao en plantaardige vetten in plaats van cacaoboter, waardoor het officieel geen chocolade mag heten.

DE PLEE

Column van Dick de Jong

Sinds enkele weken staat er een dixi naast mijn huis. Zo'n mobiel toilet, bestemd voor de mensen die bezig zijn aan het verbeteren en verfraaien van het plaveisel bij mij in de straat. Al snel legde ik een link met de buitenplee, die in vroeger tijd op veel plekken achter de huizen en boerderijen te vinden was. En al doordenkend kom ik op de uitermate luxe toiletten anno nu. Als je nu in een modern gebouw even naar het toilet gaat, sta je soms met je oren te klapperen van wat daar aan luxe te zien is. Daar is een hele geschiedenis en misschien wel een heel bijzondere ontwikkeling aan vooraf gegaan. Hoe het voordien toeging weten we niet, maar in de loop van de 19^e eeuw kreeg de plek waar de mens zijn behoefte moet doen meer aandacht. In de steden waren tot dan toe als er veel mensen bijeen woonde zogenaamde kakhuizen. Op het platteland waren veel eenpersoonshokjes, meestal op enige afstand van de woning, omdat het daar wel eens stonk. De kakhuizen verdwenen langzamerhand en er werd door het stellen van minimale eisen gezorgd voor lucht- en lichttoevoer in de ruimtes waar het gemak(huisje) was. Tegelijkertijd werd er een maximum gesteld aan het aantal gezinnen per privaat. Zo'n privaat bestond uit een houten deksel met recht daaronder een loden trechter, die functioneerde als stankafsluiting. Het woord privaat stamt uit de 15^e eeuw en betekent letterlijk: kamer om zich in terug te trekken. Privata camera, was de deftige naam. Voor het kleinste kamertje en ook voor de plank alleen waren er altijd al verschillende namen in omloop, zoals de bank, de stoel, het gat. Als het deftiger moest was het al gauw stilletje of gemak. Ook wel geheim gemak. In de plaats van geheim kwam in de deftiger kringen het woord secreet in gebruik.

Als eufemisme gebruikte men wel beste kamer of mooie kamer. In de 19e eeuw kwam de naam plee in zwang. Een verkorting van het deftige plètie, de vernederlandste versie van het franse plait-il, dat gek genoeg wordt vertaald in 'wat belijft u'.

In een privaat is geen sprake van water, zodat de ontlasting in 'droge vorm' op de grond valt. Vandaar liep het naar de beerput of werd het door de beerboot of de beerwagen opgehaald. Het woorddeel beer slaat hier op een mannetjesvarken. De mest werd uiteindelijk verkocht aan boeren, die het gebruikten op het land. In Giessendam gaat een verhaal over een vrouw, die kans zag elke ochtend de achter het huis vrijstaande plee te bezoeken en daarbij zo'n beetje alle vrouwen uit de buurt rond zich wist te verzamelen waarbij een groot aantal nieuwtjes de ronde deden. Allemaal onmogelijk geworden omdat we tegenwoordig een watercloset hebben. Luxe toiletpapier verving de stukjes in repen gescheurde krant. En nooit meer horen we bij het in de avonduren afsluiten van de achterdeur de woorden: 'Wie moet er nog?'

BLAUW-BLAUW

column Liesbeth Leenman

Als lid van de expositiecommissie van Museum De Koperen Knop hield ik me, samen met een aantal collega's, afgelopen week bezig met de inrichting van de komende expositie Blauw-Wit. En wat past er dan beter als achtergrond dan een blauwe muur? Zeker in een historische boerderij? In het gedeelte waar nu exposities getoond worden, stonden vroeger namelijk de koeien op stal. Blauw op de muur was, of werd gezien als een probaat middel om vliegen te weren. Dit zogenaamde 'vliegenblauw' werd gemaakt door witkalk te mengen met blauwsel (een wasmiddeltoevoeging op basis van ultramarijn) of aluin. Witkalk had een desinfecterende werking, en de combinatie met blauwsel zorgde voor een weerkaatsing van het licht waar insecten (die een andere visuele waarneming hebben) niet van hielden. Voor de koeien in de stal een fijne omstandigheid, maar ook heel praktisch in een omgeving waar melk gewonnen en verwerkt werd. Hygiëne was tenslotte van levensbelang. Boter en melk mochten niet bederven. Ik lees dat na grote uitbraken van de veepest in de 19^e eeuw (zoals in 1865) de overheid het witten en desinfecteren van stallen zelfs wettelijk verplicht stelde. Anderzijds werd blauw ook vaak gebruikt

in het voorhuis (het woongedeelte) om rijkdom te tonen. Hier ging het meestal om het houtwerk of de wanden van de belangrijkste kamers.

De pronkkamer (de 'mooie kamer') bijvoorbeeld. Dit was de kamer waar gasten werden ontvangen. Rijke boeren lieten de muren of de schouw schilderen in een diepe, kostbare ultramarijnblauwe kleur om indruk te maken.

Ultramarijn was eeuwenlang een van de meest kostbare en exclusieve pigmenten ter wereld.

Het was in bepaalde periodes zelfs duurder dan

goud. Ultramarijn betekent letterlijk 'van over de zee' (uit het Latijn: ultra marinus). Dit verwees naar de lange reis die het pigment moest afleggen om in Europa te komen.

Op de website van De Koperen Knop staat te lezen: '...Daarom gingen de boeren in die tijd langzamerhand over tot veeteelt. Dat ging eeuwen achtereen goed. Het maakte de streek welvarend met het karnen van boter en het maken van kaas. Veel daarvan werd geleverd aan de in Dordrecht aanmerende zeeschepen, die voor langere tijd het ruime zeesop kozen...' Was het op die manier dat er één en ander verruild en verhandeld werd?

Kijk, zelfs zonder het bezoeken van de expositie Blauw-Wit heeft u zo en passant wat opgestoken over de veelzijdige kleur blauw.

In de expositie zelf nog véél meer interessante weetjes over de combinatie met wit. Wij pronken er ook met mooie voorwerpen. In een voormalige stal met blauwe muren. Ik hoop dat het bezoekers zal aantrekken 'als vliegen op stroop'!

DOET U MEE?

HET BESTUUR VAN B&E AKV WIL GRAAG MEER BEKEND WORDEN. KIJK EENS OM U HEEN EN GA IN UW OMGEVING GRATIS ABONNEMENTEN OP DIT TIJDSCHRIFT AANBIEDEN. OF DOET U LIEVER VRJWILLIGERSWERK? MELDT U AAN.

Een foto van een jaarlijks terugkerend ritueel. Binnenkort zult u dergelijke beelden weer aantreffen. Zodra de eerste bladeren gevallen zijn, komt menigeen in beweging om dat gevallen blad zo snel als mogelijk is weg te werken. Har-ken, blazen, vegen...

Je kunt het blad ook gewoon laten liggen. Op de meeste plekken althans. Vooral in de borden, waar het zelfs een belangrijke taak heeft. Het vormt er humus en biedt onderdak aan talloze insecten. Daarmee heeft het een beschermende functie.

Het enige nadeel van het laten liggen van dat blad is dat jezelf minder beweegt dan dat misschien goed voor je is. Maar daarvoor zijn zeker alternatieven te bedenken.

Hier twee zaken die met elkaar linken en tegelijkertijd tegenstellingen vormen. Links een ouderwetse mestopslagplaats, waar de stalmest een tijdelijke plek krijgt. Rechts een dixi, zoals wordt gebruikt bij bouwactiviteiten zodat het personeel toch gebruik kan maken van een toilet.

LAKERVELD
 Ingenieurs & Architecten

Gebouwen een toekomst met betekenis geven.

LAKERVELD.NL

KOOL & VAN DEN TOREN

Dé makelaardij van de Alblasserwaard

Dorpsstraat 65a 2969 AD Oud-Alblas t 0184-691566 e info@koolvandentoren.nl

- deskundig
- vertrouwd
- persoonlijk

www.koolvandentoren.nl

Boerderij & Erf richt zich op de Alblasserwaard, Krimpenerwaard en Vijfheerenlanden, maar ook daarbuiten. De stichting streeft naar behoud van de bijna 3.000 boerderijen die er nog zijn. Elk van deze panden zijn de parels van de streek, die het waard zijn om te behouden voor de toekomst. Als boerderij of met een nieuwe passende bestemming als het boerenbedrijf stopt. Dit geldt voor zowel de oudere in de bebouwingslinten als de nieuwe, in de ruilverkaveling. Allemaal vallen ze onder de titel cultuurhistorisch erfgoed.

BOERDERIJ & ERF
 alblasserwaard - krimpenerwaard - vijfheerenlanden

Secretaris: Marjolijn van der Wal-van den
 E info@boerderijenerf.nl W www.boerderijenerf.nl
 Bank NL 14 RABO 03250 74 739

	BOER EN BOERDERIJ € 35,00 De geschiedenis van de agrarische cultuur in de streek. Met anekdotes. Prachtig cadeauboek; veel illustraties
	HOEVE, HOFSTEE, HERBESTEMMING Voorbeeldenboek met ideeën voor nieuwe bestemmingen van oude leegkomende boerderijen € 14,95
	HET BEHOUDEN WAARD € 14,95 Een boek vol met tips en ideeën voor onderhoud, isolatie en meer. Met voorbeelden (foto's en tekeningen).
	DE STEE VAN SAAN VAN PIETERE € 10,00 Verhalen van vroeger, opgetekend door Hans Mouthaan en voorzien van nostalgische foto's van het boerenleven

**REDACTIE en
SAMENSTELLING**

LA CARRIOLA
 tekst & advies

Dick de Jong
 06-22845889
djtekst@planet.nl

Kunstwerk van Evert van Lopik

Als je de toekomst
 wilt kunnen zien
 moet je vooral veel
 terugkijken...